

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

חיבל
תשיעי

מאמר ועבדי דוד — תשמ"ו

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

הוצאה שלישית

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ואחת לבריאה
ה' תהא שנת אראנו נפלאות
שנת הצדיק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד.

פתח דבר

בקשר לש"ק פ' ויגש, הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה ועבדי דוד גו' — הפטורת פ' זו (שנאמר בהתוועדות דאחרון של פסח ה'תשמ"ו).

מערכת „אוצר החסידים“

עש"ק פ' ויגש ה' טבת. שנה הקהל,
שנח חשמי"ח (תהא שנת חירות משיח)
ברוקלינג, נ.י.

בס"ד. אחרון של פסח ה'תשמ"ו

ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי' לכולם וגו', וידוע מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו על הפסוקי, שמבאר שם, דפסוק זה קאי על מלך המשיח הנק' בשם דוד, דוד מלכא משיחא. ותוכן הענין הוא, דלע"ל יהי' משיח (דוד) רועה אחד לכולם, שלא יחצו עוד לשתי ממלכות¹. דבישראל היו ב' ממלכות, מלכות בית דוד ומלכות בית יוסף (אפרים), שמלכי בית דוד היו משבט יהודה ומלכי בית יוסף היו משבט יוסף, אבל לע"ל לא יהיו עוד שתי ממלכות, אלא רועה אחד יהי' לכולם ורועה זה יהי' דוד, משבט יהודה. וצריך להבין, דהנה מזה שלע"ל צ"ל הבטחה מיוחדת שרועה אחד יהי' לכולם ולא יחצו עוד לשתי ממלכות, מובן שגם אז יש מקום שיהיו ב' ממלכות, מהי הסברא שלע"ל יהיו ב' ממלכות. גם צריך להבין, מהו ודאות העילוי בזה שדוד (משבט יהודה) יהי' מלך עליהם ורועה אחד לכולם, ולכאורה מצינו מעלה ביוסף לגבי יהודה. דהנה ביוסף ויהודה עצמם הרי יוסף הי' מלך על כל אחיו, כולל יהודה, כמפורש בחלומות יוסף. וגם הרי יש מעלה במלכות יוסף שהיתה על עשרה שבטים משאי"כ מלכות יהודה היתה על ב' שבטים בלבד. גם צריך להבין תוכן ענינים אלה בעבודת האדם בזמן הזה. ובפרט ע"פ הידוע שכל הגילויים דלע"ל תלויים במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, ואמרז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם.

ב) והענין הוא, דהנה החילוק בין יוסף ויהודה יובן מהשמות (יוסף ויהודה) עצמם, דיהודה הוא מלשון הודאה ויוסף הוא מלשון הוספה כמפורש בקרא. ובכחות הנפש הוא החילוק בין כח העשי' שבאדם לכח השכל שבו. דהנה הכח הקשור עם הודאה [בבני אדם בכלל (מין המדבר), ועאכו"כ בבני ישראל (חלק אלוהה ממעל ממש²)] הוא כח המעשה, דכדי שתהי' פעולה בכח העשי', צ"ל הודאה וכפ"י. שהרי ענין ההודאה בפשטות הוא שמודה לדבר מסויים אף שאינו מובן בשכלו או יתר על כן שהוא היפך שכלו³. דענין זה הוא בכח העשי' בפועל, כי כאשר האדם עושה מעשה הרי הוא מוריד רצונו ושכלו כר' עד שבא למעשה זה, וירידה זו (בכל

(1) יחזקאל לו, כד. — הפטורת ש"ק פ' ויגש.

(2) סה"מ תרצ"ט ע' 191. 195.

(3) יחזקאל שם, כב.

(4) ראה תו"א ויגש מד, א. ובכ"מ.

(5) תניא רפ"ז.

(6) עירובין כב, א. ושי"נ.

(7) ראה סה"מ תרצ"ט שם ואילך. וראה בכ"ז: תו"א שם. אוה"ת ר"פ ויגש. ד"ה ויגש תרע"ה. ועוד.

(8) תניא רפ"ב.

(9) ראה תו"א בשלח טו, ב. ובכ"מ.

אדם, ובפרט בישראל כנ"ל) היא ירידה לכירא עמיקתא, ולכן צ"ל אצלו הודאה וכפי' וכר¹⁰ (וע"ד ירידת הנשמה למטה מאיגרא¹¹ רמה לכירא עמיקתא, שירידה זו היא בדרך כפי' וכמאמר¹² על כרחך אתה חי). אמנם ענין ההוספה הוא היפך זה. כי הוספה מורה שהענין לא רק מתקבל (לייגט זיך אָפּ) בשכלו, אלא עוד זאת שמוסיף עי"ז בחכמה ושכל, ובפרט כשישנה הוספה אחר הוספה. דזהו ענין חכמה ושכל אמיתיים. ובכחות האדם הוא כח הבינה שבו, הנק' רחובות הנהר¹³, שהוא באופן דמוסיף והולך ומוסיף, מוליד עוד עניני שכל והסברה, דזהו אמיתית כוונת הפלפול והשקו"ט וכו'. ומובן, שזה הוא ההיפך מענין דכפי' והודאה (על כרחך), כי במין המדבר בכלל ובפרט בישראל, השכל הוא דבר המתקבל (לייגט זיך אָפּ), עד שמוסיף בזה וכו'.

ג) **והנה** ב' ענינים אלה בכללות עבודת האדם הם ב' הענינים (ב' אופני העבודה) דלימוד התורה וקיום המצוות. דענינה של תורה הוא דאורייתא וקוב"ה כולא חד¹⁴, וכדאיתא בתניא¹⁵ שע"י לימוד התורה האדם הלומד מתאחד עם נותן התורה ביחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל, ובכל עולם שלומד את התורה, הנה ע"י הלימוד מגיע אל התורה כפי שהיא לאמיתתה ופנימיותה בעולם זה. ומובן, שכיון שע"י לימוד התורה מגיעים לעילוי זה, הרי יש לאדם הלומד תענוג (געשמאָק) בדבר. אמנם ענין קיום המצוות הוא בכח העשי' דוקא, שהרי קיום המצוות הוא בדברים גשמיים¹⁶, דברים שהם מחוץ לאדם עצמו (ס'איז ניט ער), ובשביל זה צ"ל עשי' מלשון כפי' (והודאה), שירד ממדריגתו, מאיגרא¹¹ רמה לכירא עמיקתא, היינו מכח השכל והמוחין שבו אל כח העשי' שבאדם עצמו אין תחתון למטה ממנה. וכמובא בכמה דרושים¹⁷, שכח העשי' ישנו גם בבמה (סוג החי), ובכח זה משתווה סוג המדבר עם סוג החי. דירידה זו היא ע"י כפי' והודאה. וזהו גם מה שבמצות לימוד התורה, הנה ע"פ תורה צריך להיות חיות ותענוג (געשמאָק) בלימוד התורה, וקיום המצוות עיקרו הוא ע"י קבלת עול דוקא, ועול עיקרו שייך בבהמה. והם ב' הענינים דיוסף (תורה) ויהודה (מצוות).

ד) **והנה** בב' אופני עבודה אלה תורה ומצוות (תלמוד ומעשה) יש שקו"ט בגמרא¹⁸ מי מהם גדול. וכמובא בהמאמר שם¹⁹, דאיפליגו בזה, חד אמר

10) ראה גם אוה"ת תשא ע' איתתצג.

11) ע"פ ל' חז"ל — הגיגה ד, ב.

12) אבות ספ"ד.

13) לק"ת ראה כט, ב. שה"ש לט, ב. ובכ"מ.

14) זח"ב ס, א. תניא רפכ"ג.

15) פ"ה.

16) ראה תניא קרא ד"ה להבין מ"ש בפע"ח. ובכ"מ.

17) ראה סה"מ תש"ב ע' 102. ועוד.

18) קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.

19) סה"מ תרצ"ט שם ע' 191. ועוד.

תלמוד גדול וחד אמר מעשה גדול. ומלשון הגמרא מובן, שכשהשוו המעלות לתלמוד ומעשה כשלעצמן, לא הכריעו איזה מהו גדול. דמעלת התלמוד הוא ענין התענוג שבו (כנ"ל), ויש מעלה במעשה שאין בתלמוד, ענין האתכפיא²⁰, שזהו חידוש שעושה דבר שהוא היפך טבעו ועונג שלו. והיינו, שגם לולא הענין דקבלת עול מלכות שמים (שלמעלה), הרי יש חידוש בעצם הענין מה שהאדם יכול לעשות גם דבר שהוא היפך טבעו ועונג שלו. ולבסוף נמנו וגמרנו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה, הרי אין זה משום שתלמוד (תענוג) מצ"ע הוא למעלה ממעשה (כפי"), אלא משום שיש בתלמוד גם מעלת המעשה, שמביא לידי מעשה. שכדי לידע את המעשה אשר יעשה צ"ל תלמוד לפנ"ו. ויש להוסיף בזה, שבתלמוד עצמו ישנה גם המעלה שבמעשה שהיא הכפי". כי לאחרי שלומד תורה בתכלית השלימות מצד התענוג שלו ורחיבות הנהר שלו והשמחה שלו, הנה אח"כ מגיע לדרגא נעלית יותר, שלומד מצד כפי' והודאה, שמבטל כל מציאותו ולומד מחמת קבלת עול.

ה) **אמנם** כ"ז הוא רק בזמן הזה, אבל לע"ל יהי' מעשה גדול²¹. והענין הוא, דהנה לע"ל כתיב²² ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ולכן תהי' אז העבודה רק בעליות מחיל אל חיל בטוב עצמו ובקדושה גופא²³, ושלימות העילוי הוא שהעבודה תהי' למעלה גם מבחי' התענוג, כ"א עבודת ה' מתוך קבלת עול, למלא רצונו של הקב"ה. ועוד, כי בזמן הזה עדיין נמצאים במיצרים וגבולים דקדושה, וישנם גדרים של מעלות וכו', ואומרים דיש מעלה במעשה ויש מעלה בתלמוד, אבל לע"ל שתהי' יציאה מכל המיצרים וגבולים, הנה אז אין שייך לומר מעלות, אלא רק אמיתית העבודה, שעובדים את ה' בקבלת עול בלי שום פניות, גם לא פניות דקדושה. וי"ל הביאור בזה בנגלה ע"פ מ"ש הרמב"ם²⁴ ששלימות עבודת האדם היא העבודה מאהבה והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו²⁵, והיינו העבודה בלי שום פניות, וכמ"ש הרמב"ם שם²⁶ שהעבודה צ"ל אפילו לא בשביל הפני' שאזכה לחיי עוה"ב. ושלימות זו תהי' לע"ל (בימית המשיח). וזהו שלע"ל מעשה גדול, מעלת הכפי' וקבלת עול שלמעלה מכל כוחות האדם. וי"ל דזה נרמז במ"ש הרמב"ם שצ"ל העבודה גם לא ע"מ שיזכה לחיי עוה"ב. דענין עולם הבא הוא ענין התורה (כמבואר בכ"מ²⁷), והעבודה בשלימות היא למעלה מזה.

(20) ראה שם ע' 192. יעוד.

(21) סה"מ שם ס"ע 193 ואילך. וראה גם ד"ה ישננתם תכס"ו. אוה"ת בראשית מ. ב. שם ר"פ ויגש.

ובכ"מ.

(22) זכרי' יג. ב.

(23) ראה אגה"ק סכ"ו (קמה, א).

(24) הל' תשיבה פ"י הא ואילך.

(25) ישע"י מא. ח.

(26) ה"א.

(27) ראה אגה"ק ס"ו. לקרות ואתחננו ו, ב ואילך. סה"מ"צ להצ"צ טו. ב. ובכ"מ.

(ו) **ובזה** יובן מ"ש ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי' לכולם כו' ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד. כי גם לע"ל יהיו ב' ממלכות דיהודה ויוסף, היינו ב' אופני העבודה דתורה ומצוות, ואדרבה, אז יהי' תכלית השלימות דלימוד התורה, שהרי אז מלאכתך נעשית ע"י אחרים²⁸ ואפשר להיות עסק התורה באופן דתורתן אומנתן²⁹. ובזה הוא החידוש, דאעפ"כ עבדי דוד מלך עליהם, מעשה גדול, שכל העבודות אז (גם לימוד התורה) יהיו באופן דמעשה וכפ"י, היינו למעלה מכל המיצרים וגבולים. וזהו גם הדיוק ודוד עבדי דוקא, שיהי' בבחי' עבד, עבד נאמן³⁰, תכלית השלימות, בחי' יחידה ליחדך³¹, שיש רק הענין דיחיד בלי שום פניות. וזה נמשך, כנ"ל, גם בלימוד התורה דלעתיד, וכנ"ל דאז יהי' לימוד התורה באופן דתורתן אומנתן כו'. ועד שלא יחצו עוד לשתי ממלכות (ושתי מחנות), וכמ"ש לפני זה³², וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידיך.

(ז) **והנה** נת"ל שכל הגילויים דלע"ל תלויים במעשינו ועבודתינו. ועד"ז יובן גם בענין זה דועבדי דוד מלך עליהם, שזה נעשה ע"י ההכנה בעבודת האדם בזמן הזה. וי"ל שזהו מ"ש הרמב"ם שם³³, שתחלת העבודה היא שלא לשמה ומתוך שלא לשמה בא לעבודה לשם חיי עוה"ב, ועד סוף סוף בא לשמה, לעבודה כאברהם אבינו, שקראו הקב"ה אוהבו. דמזה שענין זה נפסק להלכה בספר הרמב"ם, מובן, שענין זה נדרש מכאו"א מישראל, ומבקש לפי כוחם, דישנם הכחות בכאו"א מישראל להגיע לעבודה זו. ואולי י"ל ע"ד הרמז, שזה שהנ"ל הוא הכנה אל הגילויים דלעתיד, נרמז במ"ש הרמב"ם ענין זה בפרק עשירי מהלכות תשובה, דידוע³⁴ דענין התשובה הוא החידוש דלע"ל, כמאמר³⁵ משיח עתיד לאתבא צדיקיא בתיובתא. דמזה מובן, שע"י עבודה זו דלשמה בתכלית השלימות (עשר), באים להגילוי דלע"ל, ועבדי דוד מלך עליהם.

(ח) **ויהי** רצון שכן יהי' במהרה בימינו ממש, שיקויים היעוד³⁶ דכי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, היינו לא רק ששיגו דעת בוראם כפי כח האדם³⁷, ובאופן דיחוד נפלא שאין יחוד כמוהו כו', אלא יתירה מזו, שיגיעו לבחי'

(28) ראה ברכות לה, ב.

(29) ראה שבת יא, א.

(30) ראה המשך תרס"ו ע' שח ואילך.

(31) ע"פ נוסח הושענות (יום ג').

(32) יחזקאל שם, יז.

(33) היא ואילך: ה"ח.

(34) ראה לקי"ת שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(35) ראה ז"ה קנג, ב.

(36) ישע"י יא, ט. רמב"ם סוף הלי' מלכים.

(37) רמב"ם שם.

כמים לים מכסים³⁸, בחי' עבד נאמן שאינו מציאות בפני עצמו כלל. ויקויים היעוד³⁹ והיתה לה' המלוכה בכל העולם כולו, ובפרט בישראל עם קרובו⁴⁰, שכל אחד מהם הוא כבן יחיד להקב"ה⁴¹, הקשור עם בחי' יחיד שלמעלה, יחידה ליחידך. ויקויים גם המשך הפסוק⁴², והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד, כפי שאני נכתב כך אני נקרא⁴³, שיהי' נקרא (בגלוי) בשם העצם ושם המפורש ושם המיוחד⁴⁴, ויהי' גילוי בחי' אחדות הפשוטה דלמעלה, אשר הפשיטות דלמעלה קשורה עם הפשיטות דאדם פשוט שלמטה⁴⁵, בגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו ממש, ע"י משיח צדקנו.

-
- (38) ראה "הדרן" על הרמב"ם, משיחת ש"פ ויקהל תשמ"ו (לקו"ש חכ"ז ע' 149 ואילך). ובכ"מ.
 (39) עובדי א, כא.
 (40) תהלים קמח, יד.
 (41) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקל"ג.
 (42) זכרי' יד, ט.
 (43) פסחים נ, א.
 (44) נסמן בלקו"ש חט"ו ע' 234.
 (45) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקנ"ד.